

**ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА
(Інформаційно–аналітичний дайджест)**

Випуск 3 (2020)

(липень – вересень 2020 р.)

Київ – 2020

УДК 341:061.1ЄС

Р45

СЕРІЯ «РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА»

*Серію рекомендовано до друку (опублікування на сайті)
Вченою радою Інституту законодавства
Верховної Ради України (Протокол № 9 від 26 жовтня 2006 р.)*

Р45 **Реферативний огляд європейського права:** інформаційно–аналітичний дайджест / Вип. 3 (2020) (лип. – вер. 2020 р.) – К., 2020. – 35 с.

Серію «Реферативний огляд європейського права» запроваджено в Інституті законодавства Верховної Ради України з метою оперативного системного інформування державних органів, наукових установ та громадськості щодо прийняття європейських законодавчих актів, розвитку європейської правової доктрини та практики Європейського суду з прав людини.

Серію розраховано на народних депутатів України, депутатів місцевих рад, працівників секретаріатів комітетів і фракцій Верховної Ради України, помічників–консультантів народних депутатів України, а також фахівців, які працюють у сфері адаптації національного законодавства до норм європейського права.

УДК 341:061.1ЄС

РЕЗЮМЕ ВИПУСКУ

У першому розділі реферативного огляду подаються анотації новоухвалених актів Ради Європи. У зазначений період її увагу привернули перспективи створення інституту інтернет-омбудсмена, питання етики в науці і техніці, стандарти виборчих систем тощо.

Серед нових документів ЄС, огляду яких присвячено другий розділ, – акти про внесення змін та доповнень до чинних регламентів та директив у зв'язку із кризою спричиненою пандемією COVID-19.

Третій розділ присвячено огляду практики Європейського суду з прав людини за скаргами проти України. За липень – вересень 2020 року ЄСПЛ ухвалив 4 рішення щодо України. Вони стосувалися порушення прав громадян на заборону катування (ст. 3), свободу та особисту недоторканність (ст. 5), справедливий суд (ст. 6), ефективний засіб правового захисту (ст. 13), захист права власності (ст. 1 Протоколу 1 до ЄКПЛ).

Четвертий розділ присвячений темі протидії расизму як пріоритету плану дій ЄС на 2020-2025 рр.

ЗМІСТ

<i>ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ</i>	6
<i>I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ</i>	8
<i>ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ</i>	8
<i>Резолюція 2334 (2020) від 15 вересня 2020 р. «На шляху до створення інституту інтернет-омбудсмена»</i>	8
<i>Резолюція 2333 (2020) від 15 вересня 2020 р. «Етика в науці і техніці: нова культура суспільного діалогу»</i>	9
<i>Рекомендація 2176 (2020) від 15 вересня 2020 р. «Етика в науці і техніці: нова культура суспільного діалогу»</i>	10
<i>Резолюція 2332 (2020) від 15 вересня 2020 р. «Про встановлення мінімальних стандартів для виборчих систем з метою забезпечення вільних та чесних виборів»</i>	10
<i>II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ</i>	12
<i>Регламент (ЄС) 2020/1040 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2020 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2016/1628 щодо перехідних положень з метою подолання наслідків кризи COVID-19</i>	12
<i>Регламент (ЄС) 2020/1056 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2020 року про електронну інформацію щодо транспортування вантажу</i>	13
<i>Регламент (ЄС) 2020/1041 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2020 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1303/2013 щодо розподілених асигнувань для Ініціативи у галузі зайнятості молоді</i>	14
<i>Регламент (ЄС) 2020/1042 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2020 року про встановлення тимчасових заходів стосовно строків для етапів збору, перевірки та вивчення передбачених Регламентом (ЄС) 2019/788 про Європейську громадянську ініціативу, з огляду на спалах COVID-19</i>	15
<i>Регламент (ЄС) 2020/1043 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2020 року про проведення клінічних випробувань та постачання лікарських засобів для використання людиною ліків, що містять або складаються з генетично модифікованих організмів і призначені для лікування або профілактика коронавірусної хвороби (COVID-19)</i>	15

<i>III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ</i>	20
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «М.С. проти Словачії та України» від 11 червня 2020 року (Заява № 17189/11)</i>	20
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Сафонова і Сафонові проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 24391/10)</i>	22
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Левчук проти України» від 3 вересня 2020 року (Заява № 17496/19)</i>	24
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Грубник проти України» від 17 вересня 2020 року (Заява № 58444/15)</i> ..	27
<i>IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА</i>	32
<i>Протидія расизму: план дій на 2020-2025 рр. як інструмент радикальних змін у Європейському Союзі</i>	32

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ

ДЄС, Договір про ЄС – Договір про Європейський Союз.

ДФЄС – Договір про функціонування Європейського Союзу.

Євратом – Європейське Співтовариство з атомної енергії.

Європейська Рада – міждержавна складова Європейського Союзу, до якої входять глави держав чи урядів країн – членів ЄС та Голова Європейської Комісії. Європейська Рада збирається щонайменше двічі на рік під головуванням керівника держави чи уряду держави-члена, що головує в Раді.

Європейське Співтовариство (Співтовариство) – засноване згідно з Римським договором 1957 р. З 1993 р. цей термін було витіснено із загального вжитку терміном «Європейський Союз», тепер він застосовується для позначення міждержавного об'єднання держав-членів, які утворюють Європейський Союз.

Європейський Суд, ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини.

Європейські Співтовариства – Європейське Співтовариство з Атомної Енергії, Європейське Співтовариство з вугілля та сталі, а також Європейське Економічне Співтовариство. Внаслідок їх злиття у 1967 р. цими трьома Співтовариствами керують єдині інституції, тому часто їх узагальнено називають «Європейське Співтовариство». Відколи у 2002 р. Європейське Співтовариство з вугілля та сталі припинило існування, фактично залишилося два Європейських Співтовариства.

ЄКПЛ – (Європейська) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.

ЄП – Європейський Парламент. Одна з семи інституцій Європейського Союзу (ст. 13 Консолідованої версії Договору про ЄС від 2010 р.). Є асамблеєю представників держав – членів ЄС, обирається прямим загальним голосуванням.

ЄС – Європейський Союз. Заснований згідно з Договором про Європейський Союз 1993 р. (інші назви – Маастрихтський договір, Договір про ЄС або ДЄС) зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

КМ (Комітет міністрів) – Комітет міністрів Ради Європи.

Комісія, ЄК (Європейська Комісія) – одна з семи інституцій Європейського Союзу згідно з Договором про Європейський Союз зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі.

ПАРЄ – Парламентська асамблея Ради Європи.

Рада (Рада ЄС) – одна з семи інституцій Європейського Союзу.

РЄ – Рада Європи.

I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ

ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ

Резолюція 2334 (2020) від 15 вересня 2020 р. «На шляху до створення інституту інтернет-омбудсмена»¹

З появою платформ соціальних медіа шкідливий вміст в інтернеті набуває все більшого поширення. У деяких випадках, наприклад, підбурювання до тероризму, висловлювання ворожнечі, домагання та залякування в інтернеті є явно незаконним. З одного боку, посилюються законні заклики до соціальних мереж брати на себе більшу відповідальність за вміст, який вони публікують, при цьому рішення Суду Європейського Союзу про право на забуття є прекрасним прикладом посилення тиску на Інтернет-посередників. З іншого боку, ідея контролювати вміст соціальних мереж представляє серйозну проблему з точки зору збереження свободи слова, оскільки інтернет є глобальним середовищем, що з'єднує людей з різною історією, традиціями та правовою культурою.

Щоб уникнути дискримінаційного обмеження свободи вираження поглядів, одночасно докладаючи зусиль для знищення незаконного вмісту в інтернеті, Парламентська Асамблея пропонує розглянути питання про створення інституту омбудсмена (або аналогічної еквівалентної посади), який буде мати право оцінки щодо викладеного матеріалу в інтернеті, надання рекомендацій щодо окремого контенту тощо. Більше того, дотримуючись рекомендацій омбудсмена, інтернет-посередники зможуть уникнути можливих покарань за розміщення незаконного контенту, зокрема кримінальних. Це є вагомою підставою фінансово підтримувати інституцію омбудсмена.

Враховуючи транснаціональний характер інтернет-ресурсів, установи Омбудсмена, створені в державах-членах, повинні співпрацювати та створювати мережі.

Визнаючи труднощі, пов'язані із створенням такої установи, Асамблея вважає, що вона могла б відігравати ключову роль у

¹ Resolution 2334 (2020) Towards an Internet Ombudsman institution. URL: <https://pace.coe.int/en/files/28728/html>

процесі онлайн-спілкування, підтримуючи баланс між свободою слова та іншими основними правами людини.

Асамблея закликає держави-члени розглянути можливість створення у своїх національних правових порядках установи інтернет-омбудсмена або як окремого органу, або шляхом розширення повноважень існуючого органу, такого як агентство із захисту даних або регулятора засобів масової інформації тощо.

Асамблея закликає Європейський Союз, слідуючи своїй Рекомендації (ЄС) 2018/334, розглянути питання про те, чи слід створювати установу інтернет-омбудсмена на рівні Європейського Союзу, та, поважаючи компетенцію своїх держав-членів, сприяти гармонізації законодавства щодо інтернет-контенту.

Резолюція 2333 (2020) від 15 вересня 2020 р. «Етика в науці і техніці: нова культура суспільного діалогу»²

Парламентська Асамблея зазначає, що зближення між нанотехнологіями, біотехнологіями, інформаційними технологіями та когнітивними науками та швидкістю виведення на ринок нових технологій має наслідки не лише для прав людини та способу їх реалізації, але також щодо способів розподілу ризиків та вигод у суспільстві. Вона зазначає, що, хоча фундаментальні наукові дослідження підпадають під суворі етичні правила та контроль, прикладні дослідження мають за мету швидко вивести продукцію на ринок, з менш суворим контролем та нижчими стандартами щодо дотримання прав людини.

Розвиток науки та техніки повинен не суперечити основоположним цінностям та правам людини, а науково-технічне передбачення більше не повинно залишатися виключною компетенцією дослідників. Державні органи повинні ширше залучати громадськість до прийняття рішень у галузі науки і техніки. Більше того, пандемія Covid-19, з її глибоким глобальним впливом на наше суспільство, відкрила широкий спектр питань, включаючи проблему конфіденційності щодо програм відстеження, які вимагають політики участі та процесів прийняття рішень під час кризи. Необхідність публічних дебатів та відповідних консультацій чітко визначена як принцип у ст. 28 Конвенції Ради Європи про

² Resolution 2333 (2020) Ethics in science and technology: a new culture of public dialogue. URL: <https://pace.coe.int/en/files/28725/html>

права людини та біомедицину. Асамблея вважає, що цей принцип слід поширити до застосування за межами біомедичної галузі.

Асамблея закликає держави-члени розвивати нову культуру громадського діалогу, використовуючи існуючі інструменти, такі як Керівництво з публічних дебатів з прав людини та біомедицини, розроблене Комітетом Біоетики Ради Європи (DH-BIO) та набір інструментів, розроблений проектом Європейського Союзу Engage2020:

Рекомендація 2176 (2020) від 15 вересня 2020 р. «Етика в науці і техніці: нова культура суспільного діалогу»³

Парламентська Асамблея, посиляючись на свою Резолюцію 2333 (2020), нагадує, що демократичне управління вимагає участі громадян у прийнятті рішень, які мають вирішальний вплив на життя суспільства та особистості. У цьому відношенні необхідність публічних дебатів та відповідних консультацій чітко визначена як принцип Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицину.

Асамблея вітає прийняття Комітетом Ради Європи з біоетики (DH-BIO) посібника з публічних дебатів з прав людини та біомедицини та вважає, що його принципи можуть бути поширені до застосування за межами біомедичної галузі.

Резолюція 2332 (2020) від 15 вересня 2020 р. «Про встановлення мінімальних стандартів для виборчих систем з метою забезпечення вільних та чесних виборів»⁴

Парламентська Асамблея надає великого значення вільним та чесним виборам для демократії. Вона посиляється на свій досвід в цій галузі, зокрема на Резолюцію 2251 (2019) «Оновлення керівних принципів для забезпечення чесних референдумів у державах-членах Ради Європи», Резолюцію 1897 (2012) «Забезпечення більшої демократії на виборах», Резолюцію 1826 (2011) «Розширення демократії шляхом зниження віку голосування на виборах до 16 років», Резолюцію 1705 (2010) «Порогові значення та інші особливості виборчих систем, які впливають на представництво парламентів у державах-членах Ради Європи»,

³ Recommendation 2176 (2020) Ethics in science and technology: a new culture of public dialogue. URL: <https://pace.coe.int/en/files/28727/html>

⁴ Resolution 2332 (2020) Setting minimum standards for electoral systems in order to offer the basis for free and fair elections. URL: <https://pace.coe.int/en/files/28724/html>

Резолюцію 1590 (2007) «Таємне голосування - Європейський кодекс поведінки щодо таємного голосування, включаючи керівні принципи для політиків, спостерігачів та виборців», та Резолюцію 1320 (2003) «Кодекс належної практики у виборчих питаннях».

Асамблея високо оцінює роль Європейської комісії за демократію через право (Венеціанської комісії) як провідного експертного органу Ради Європи у виборчих питаннях та її власної багаторічної співпраці з Венеціанською комісією у встановленні виборчих стандартів у Європі.

Зокрема, Асамблея наголошує на важливості Кодексу належної практики у виборчих питаннях (2002 р.). Кодекс містить основні принципи виборчої спадщини Європи і є широко визнаним ключовим документом Ради Європи, спрямованим на сприяння гармонізації виборчих стандартів та на функціонування в якості еталону для оцінки виборів.

Асамблея вважає, що неможливість виборчої системи запобігти значній розбіжності між політичним вибором виборців, вираженим на виборах, та кадровим складом виборних установ є ознакою демократичного дефіциту і ставить під сумнів її справедливість.

Асамблея вважає, що майже через 18 років з моменту прийняття Кодексу належної практики у 2002 р. має бути оновлений, щоб не відставати від політичних реалій, що розвиваються та спостерігаються в сучасному суспільстві, і вирішити нові виклики, а також взяти до уваги багаторічний досвід Венеціанської комісії, зокрема в контексті оновлення Кодексу належної практики щодо референдумів.

II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Регламент (ЄС) 2020/1040 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2020 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2016/1628 щодо перехідних положень з метою подолання наслідків кризи COVID-19⁵

Регламент (ЄС) 2016/1628 Європейського Парламенту та Ради встановлює вимоги щодо допустимої кількості викидів газоподібних та твердих забрудників; та процедури підтвердження відповідності вимогам ЄС різних категорій двигунів внутрішнього згорання для позашляхових машин.

Дати переходу до нових граничних значень викидів, зазначених як "стадія V" в Регламенті (ЄС) 2016/1628 встановлені для того, щоб надати виробникам чітку та детальну інформацію і достатній час для переходу до V стадії, значно зменшивши адміністративне навантаження на державні реєстраційні та контрольні органи.

Спалах COVID-19 порушив ланцюг поставок деталей та компонентів, що спричинило затримку оснащення необхідними деталями двигунів та обладнання, які відповідають менш жорстким вимогам щодо граничних значень викидів порівняно зі значеннями встановленими для V стадії. Такі двигуни повинні бути розміщені на ринку раніше дати, встановленої Регламентом (ЄС) 2016/1628.

Внаслідок змін, спричинених спалахом COVID-19, дуже ймовірно, що виробники позашляхової техніки як "виробники оригінального обладнання" або "ПОО" 2016/1628, не зможуть зробити у зазначені терміни те, що необхідно для дотримання вимог для двигунів та обладнання, оснащеного двигунами, у період відповідно до Регламенту (ЄС) 2016/1628, не завдаючи цим виробникам серйозної економічної шкоди.

Зважаючи на поточні обставини та з метою забезпечення безперебійного функціонування внутрішнього ринку, забезпечити

⁵ Regulation (EU) 2020/1040 of the European Parliament and of the Council of 15 July 2020 amending Regulation (EU) 2016/1628 as regards its transitional provisions in order to address the impact of the COVID-19 crisis. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R1040&from=EN>

правову визначеність та продовжити дію деяких перехідних положень Регламенту (ЄС) 2016/1628, щоб уникнути потенційного зриву на ринку.

Оскільки розширення перехідних положень не вплине на навколишнє середовище та відповідні перехідні двигуни вже виготовлені, і беручи до уваги той факт, що важко передбачити скільки саме триватимуть затримки, спричинені спалахом COVID-19, відповідні терміни слід продовжити на 12 місяців. Регламентом також передбачаються окремі виключення.

Цей Регламент є обов'язковим у повному обсязі та підлягає до виконання в усіх державах-членах.

Цей Регламент набирає чинності з дня його публікації в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (ЄС) 2020/1056 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2020 року про електронну інформацію щодо транспортування вантажу⁶

Цей Регламент встановлює правову базу для електронної передачі інформації між операторами та компетентними органами стосовно перевезення вантажів у межах Союзу.

З цією метою у цьому Регламенті:

- встановлені умови, за яких компетентні органи повинні приймати нормативну інформацію відповідних суб'єктів господарювання в електронному вигляді;
- встановлені правила надання послуг, пов'язаних з наданням регулярної інформації операторами компетентним органам. Положення не впливає на інспекції митними органами, передбачені відповідним законодавством Союзу.

До 21 квітня 2021 року держави-члени повідомляють Комісію про положення національного законодавства та вимоги до нормативної інформації щодо вантажів, що переміщуються на їх території.

Кожна держава-член призначає орган, який надаватиме актуальний перелік акредитованих органів з оцінки платформ eFTI

⁶ Regulation (EU) 2020/1056 of the European Parliament and of the Council of 15 July 2020 on electronic freight transport information. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R1056&from=EN>

та постачальників послуг eFTI, які мають дійсний сертифікат. Національні органи роблять цей список загальнодоступним на офіційному веб-сайті уряду.

Цей Регламент обов'язковий для виконання державами-членами.

Цей Регламент набирає чинності на двадцятий день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (ЄС) 2020/1041 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2020 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1303/2013 щодо розподілених асигнувань для Ініціативи у галузі зайнятості молоді⁷

Регламент (ЄС) № 1303/2013 визначає загальні правила, що застосовуються до європейських структурних та інвестиційних фондів.

У Загальному бюджеті Європейського Союзу були внесені зміни щодо загальної суми асигнувань на Ініціативу у галузі зайнятості молоді на 2020 фінансовий рік, наприклад, асигнування на виділення коштів для Ініціативи у галузі зайнятості молоді у 2020 році були збільшені на 28 333 334 євро за поточними цінами, в результаті чого асигнування для зайнятості молоді за весь програмний період були збільшені до 4,556 215 406 євро за поточними цінами.

Через нагальну потребу змінити програми підтримки Ініціативи у галузі зайнятості молоді, щоб надати додаткові кошти до асигнувань, виділених на ініціативу до кінця 2020 року, доцільно передбачити восьмитижневий період, зазначений в ст. 4 Протоколу № 1 про роль національних парламентів в Європейському Союзі, доданий до Договору про Європейський Союз.

Цей Регламент є обов'язковим для виконання у повному обсязі та застосовується безпосередньо в усіх державах-членах.

Цей Регламент набирає чинності наступного дня після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

⁷ Regulation (EU) 2020/1041 of the European Parliament and of the Council of 15 July 2020 amending Regulation (EU) No 1303/2013 as regards the resources for the specific allocation for the Youth Employment Initiative. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R1041&from=EN>

Регламент (ЄС) 2020/1042 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2020 року про встановлення тимчасових заходів стосовно строків для етапів збору, перевірки та вивчення передбачених Регламентом (ЄС) 2019/788 про Європейську громадянську ініціативу, з огляду на спалах COVID-19⁸

11 березня 2020 року Всесвітня організація охорони здоров'я оголосила, що спалах COVID-19 – глобальна пандемія. Держави-члени запровадили обмежувальні заходи. Ці заходи призвели до обмеження громадського життя майже у всіх державах-членах.

Так, наприклад, Регламент передбачає, беручи до уваги статтю 8 (1) Регламенту (ЄС) 2019/788 статтю 5 (5) Регламенту (ЄС) № 211/2011, якщо збір заяв про підтримку ініціативи не закінчився 11 березня 2020 року, максимальний термін для збору заяв про підтримку ініціативи продовжується на шість місяців.

Якщо збір заяв про підтримку ініціативи розпочався між 11 березня 2020 року та 11 вересня 2020 року термін збору заяв про підтримку ініціативи продовжено до 11 вересня 2021 року.

Комісія може прийняти виконавчі акти для подальшого продовження максимального періоду для заяви про підтримку ініціатив, зазначених у пункті 1, де принаймні одна чверть держав-членів або декілька держав-членів, які представляють понад 35% населення Союзу, продовжуватимуть подавати заяви після 11 вересня 2020 року.

Загальна тривалість періоду збору заяв про підтримку не повинна перевищувати 24 місяці.

Інспекція ініціативи, яка триває 21 місяць, протягом якої заяви про підтримку та їх копії повинні бути знищені, продовжується на такий самий термін.

Цей Регламент набирає чинності з наступного дня після опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (ЄС) 2020/1043 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2020 року про проведення клінічних випробувань

⁸ Regulation (EU) 2020/1042 of the European Parliament and of the Council of 15 July 2020 laying down temporary measures concerning the time limits for the collection, the verification and the examination stages provided for in Regulation (EU) 2019/788 on the European citizens' initiative in view of the COVID-19 outbreak. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R1042&from=EN>

та постачання лікарських засобів для використання людиною ліків, що містять або складаються з генетично модифікованих організмів і призначені для лікування або профілактика коронавірусної хвороби (COVID-19)⁹

30 січня 2020 року Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) оголосила надзвичайну ситуацію в сфері охорони здоров'я. 11 березня 2020 року ВООЗ визнала COVID-19 пандемією.

Регламент передбачає, що особа, яка проводить випробування повинна оцінювати ризики для здоров'я людей та навколишнього середовища.

Клінічні випробування вимагають ряду операцій, зокрема виробництво, транспортування та зберігання досліджуваних лікарських засобів, упаковка та маркування, застосування їх щодо учасників клінічного випробування та подальшого спостереження за учасниками, а також утилізації відходів та невикористаних досліджуваних лікарських засобів. У випадках, коли лікарський засіб містить або складається з ГМО, ці дії мають відповідати вимогам Директив 2001/18/ЄС або 2009/41/ЄС.

Досвід показав, що під час клінічних випробувань досліджуваних лікарських засобів, що містять або складаються з ГМО, процедура дотримання вимог Директив 2001/18/ЄС та 2009/41/ЄС стосовно оцінки екологічного ризику та згоди компетентного органу держави-члена, є складним та тривалим процесом.

Складність цієї процедури значно зростає у випадку клінічних випробувань, проведених у державах-членах, адже спонсори клінічних випробувань повинні подавати заявки на отримання дозволу до ряду компетентних органів у різних державах-членах. Крім того національні вимоги та процедури оцінки екологічного ризику та отримання в письмовій формі згоди компетентних органів на використання ГМО відповідно до Директиви 2001/18/ЄС значно варіюються від однієї держави-члена до іншої. Існують

⁹ Regulation (EU) 2020/1043 of the European Parliament and of the Council of 15 July 2020 on the conduct of clinical trials with and supply of medicinal products for human use containing or consisting of genetically modified organisms intended to treat or prevent coronavirus disease (COVID-19). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R1043&from=EN>

також відмінності у національному законодавстві щодо змісту такої заявки.

Тому важко проводити клінічні випробування, що охоплюють кілька держав-членів.

COVID-19 - це складне захворювання, яке впливає на численні фізіологічні процеси. Потенційні методи лікування та вакцини знаходяться в стадії розробки. Деякі з розроблених вакцин містять ослаблені віруси або живі вектори, які можуть підпадати під визначення ГМО.

Наразі можливий серйозний інтерес Союзу якнайшвидше розробити та зробити доступними в Союзі безпечні та ефективні ліки для лікування та профілактики COVID-19.

Відповідно до Директиви 2001/83/ЄС та Регламенту (ЄС) № 726/2004 дозвіл на розміщення лікарського засобу на ринку в державі-члені або в Союзі супроводжується документацією результатів клінічних випробувань.

Директива 2001/20/ЄС вимагає, щоб перед початком клінічного тестування, промоутери отримували дозвіл у компетентного органу держави-члена, в якій має бути проведено клінічне випробування. Дозвіл має захищати права учасників, їх безпеку та добробут під час та після клінічних випробувань та забезпечувати надійність даних, отриманих в ході клінічного випробування.

Відповідно до Директиви 2001/20/ЄС надання дозволу на клінічне випробування не впливає на застосування Директив 2001/18/ЄС та 2009/41/ЄС.

Враховуючи надзвичайну ситуацію в галузі охорони здоров'я, спричиненою пандемією COVID-19, необхідно надати пріоритет охороні здоров'я населення. Тому необхідно тимчасово відступити від вимог попередньої оцінки екологічного ризику та згоди, відповідно до Директив 2001/18/ЄС та 2009/41/ЄС, на час пандемії COVID-19. Відступ повинен обмежуватись клінічними випробуваннями досліджуваних лікарських засобів, що містять або складаються з ГМО, призначених для лікування або профілактики COVID-19.

Проте, організатори випробувань повинні вжити відповідних заходів для мінімізації передбачуваних негативних наслідків в результаті передбачуваного або ненавмисного викиду в середовище ліків.

Під час подання заявки на отримання дозволу на продаж лікарських засобів продукти, що містять або складаються з ГМО та призначені для лікування або профілактики COVID-19 не вимагають копію письмової згоди компетентного органу на викид у навколишнє середовище ГМО відповідно до частини В Директиви 2001/18/ЄС.

Також, ст..ст. 6-11 та 13-24 Директиви 2001/18/ЄС та ст..ст. 4-13 Директиви 2009/41/ЄС не застосовуються:

- для операцій, стосовно постачання та використання лікарських засобів, що містять або складаються з ГМО, та призначені для лікування або профілактики COVID-19, зокрема пакування та маркування, зберігання, транспортування, знищення, утилізація, розподіл або застосування, за винятком виробництва лікарських засобів у будь-якому з нижчезазначених випадків:

(а) коли такі лікарські засоби були виключені державою членом відповідно до Директиви 2001/83/ЄС;

(б) якщо такі лікарські засоби були попередньо дозволені державою-членом відповідно до статті 5 Директиви 2001/83/ЄС; або

(с) якщо такі лікарські засоби були надані державою-членом відповідно до статті 83 Регламенту (ЄС) 726/2004.

Ці положення застосовуються доти, доки ВООЗ не оголосить закінчення пандемії COVID-19 або поки не буде застосовано імплементаційний наказ, яким Комісія визнає існування надзвичайної ситуації в галузі охорони здоров'я внаслідок COVID-19 відповідно до статті 12 Рішення № 1082/2013/ЄС.

Якщо умови застосування цього Регламенту більше не виконуються, Комісія повинна опублікувати відповідне повідомлення в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Клінічні випробування, що підпадають під дію статті 2 цього Регламенту, дозволені згідно з Директивою 2001/20/ЄС, можуть здійснюватись за відсутності попередньої оцінки екологічного

ризикі або згоди відповідно до статей 6 - 11 Директиви 2001/18/ЄС або статей 4 - 13 Директиви 2009/41/ЄС.

Цей Регламент є обов'язковим та застосовується в усіх державах-членах.

Цей Регламент набирає чинності з наступного дня після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «М.С. проти Словачки та України» від 11 червня 2020 року (Заява № 17189/11)¹⁰

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

Ст. 3 «Заборона катування»;

Ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканість»;

Ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту».

Обставини справи

Заявник стверджував, що він народився у 1993 або 1994 р., тоді як органи влади Словаччини та України зафіксували дату його народження як 14 січня 1992 року (див. Пункти 9, 18 та 26 Рішення). На підтвердження своєї вимоги заявник подав до Суду разом із заявою ксерокопію афганського документа, що посвідчує особу, мовою оригіналу розміром 6 на 7 см та його «неофіційний переклад» на англійську мову адвокатом з Представництва HIAS в Україні. Згідно з перекладом, у полі документа з позначкою «Дата народження та вік» зазначалося «вік 8 років у 2002 році».

Наразі, заявник проживає в Афганістані.

Заявник скаржився на те, що влада Словаччини, заарештувавши його після переїзду з України, не повідомила йому причини арешту, порушуючи пункт 2 статті 5 Конвенції. Потім його повернули до України, де його тримали в неналежних умовах, нехтуючи його статусом неповнолітнього, порушуючи статтю 3 Конвенції. Він не зміг ефективно брати участь у провадженні щодо його затримання, і врешті-решт був повернутий до Афганістану за відсутності адекватної оцінки ризиків, з якими він там зіткнувся.

Заявник скаржився, що, не надавши йому належного усного перекладу та правової допомоги, словацька влада відмовила йому в

¹⁰ Judgment of the European Court of Human Rights in case of M.S. v. SLOVAKIA and UKRAINE (Application no. 17189/11). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202750>

можливості попросити притулку і повернула його в Україну, де він стикнувся з ризиком повернення в Афганістан і справді був повернутий туди. Він посилається на порушення статті 3, 5 та 13 Конвенції.

Рішення Суду

Суд оголошує скарги проти Словаччини неприйнятними.

Суд оголошує скарги проти України відповідно до ст..ст. 3 та 13 Конвенції щодо повернення заявника до Афганістану та відповідно до п. 2 та 4 ст. 5 прийнятними, а решту скарг проти України неприйнятними.

Суд постановляє, що було допущено процесуальне порушення ст. 3 Конвенції Україною через відсутність розгляду заяви заявника про притулок у зв'язку зі страхом переслідування в Афганістані.

Суд постановляє, що немає потреби окремо розглядати скаргу заявника за ст. 13 Конвенції.

Суд постановляє, що Україною було порушено п. 2 та 4 ст. 5 Конвенції.

Суд постановляє, що Україна не виконала своїх зобов'язань за ст. 34 Конвенції.

Суд постановляє

(a) що Україна повинна сплатити заявнику протягом трьох місяців з дати, коли рішення набуває законної сили відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, 2300 євро (дві тисячі триста євро), плюс будь-який податок, який підлягає сплаті за відшкодування моральної шкоди;

(b) що з моменту закінчення згаданих трьох місяців до моменту розрахунку на зазначену суму виплачуються прості відсотки за ставкою, рівною граничній ставці позики Європейського центрального банку протягом періоду дефолту, плюс три відсотки.

Суд відхиляє решту вимог заявника.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Сафонова і Сафонові проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 24391/10)¹¹

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

Ст. 6 «Право на справедливий суд»;

Ст. 1 Протоколу 1 «Захист власності».

Обставини справи

Заявниками є громадяни України Едуард Юрійович Сафонов та Наталія Олегівна Сафонова. Заявники народились у 1973 та 1976 роках відповідно. На даний момент проживають у м. Москва (РФ).

Справа стосується майнової суперечки заявників з місцевою владою та приватними компаніями щодо квартири та невиконання остаточних судових рішень, винесених на користь заявників.

У червні 2001 року заявники порушили справу в Ялтинському міському суді проти Ялтинської міської ради («Рада»), намагаючись оголосити «придатною для проживання» будівлю (колишній гуртожиток) по вулиці Кірова, 39 в м. Ялта («будівля»), в якій вони проживали з 1982 р. і яка, за їхніми словами, не належала нікому. Заявники просили суд зобов'язати Раду передати будівлю в комунальну власність та видати їм документ, що дозволяє їм проживати в ній (ордер на квартиру).

19 вересня 2001 р. суд першої інстанції задовольнив позов заявників.

18 лютого 2002 року Апеляційний суд Автономної Республіки Крим ("Апеляційний суд АРК") залишив рішення суду першої інстанції без змін.

У 2004 р. заявники та їх син стали власниками квартири, і їм були видані відповідні приватизаційні свідоцтва.

У 2005 р. Рада вилучила будівлю з комунальної власності, оскільки квартири були приватизовані їх жителями. Він також передав будівлю у спільну приватну власність заявників та власників інших квартир будинку.

¹¹ Judgment of the European Court of Human Rights in case of SAFONOV AND SAFONOVA v. UKRAINE (Application no. 24391/10). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203004>

Невстановленої дати компанія «Санаторій ім. ТОВ «Кірова Лтд» («Компанія 1») звернулася до Ялтинського суду щодо відновлення провадження у справі та перегляду рішення від 19 вересня 2001 року за нововиявленими обставинами. Компанія 1 заявляла, що є власником будівлі.

Суд першої інстанції відмовила у задоволенні позову Компанії 1. Проте, у 2007 р. суд апеляційної інстанції задовільнив позов Компанії 1 частково та скасував рішення суду від 24 січня 2003 року та 7 вересня 2005 року, визнавши недійсними документи заявників про право власності на квартиру та зобов'язав Бюро технічної інвентаризації зареєструвати Компанію 1 як власника будівлі.

Пізніше будівля була декілька разів перепродана різним юридичним особам.

Невстановленої дати Компанія 4 порушила судові провадження проти Ради та Бюро технічної інвентаризації, намагаючись визнати незаконним та недійсним рішення Ради від 16 січня 2004 року, яким майно за Адресою-1 було передано комунальна власність м. Ялти. У позовах Компанії-4 було відмовлено.

Заявники скаржаться на порушення пунктів 1 та 13 статті 6 Конвенції та статті 1 Протоколу № 1 щодо тривалості судових проваджень, відсутність ефективних засобів правового захисту та порушення їх майнових прав.

Рішення Суду

Суд оголошує скаргу відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції щодо невиконання рішень від 4 листопада 2009 року та 16 лютого 2010 року та відповідно до статті 13 Конвенції щодо відсутності ефективних національних засобів правового захисту прийнятною.

Суд постановляє, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції через невиконання вищезазначених рішень.

Суд постановляє, що мало місце порушення статті 13 Конвенції.

Суд постановляє, що немає необхідності розглядати прийнятність та суть решти скарг заявників.

Суд постановляє

(а) що держава-відповідач повинна сплатити заявникам протягом трьох місяців з дати, коли рішення набуває законної сили відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, 2000 євро (дві тисячі євро), плюс будь-який податок, який підлягає сплаті за моральну шкоду, яка повинна бути конвертована у валюту держави-відповідача за курсом, чинним на дату розрахунку;

(б) що з моменту закінчення згаданих трьох місяців до моменту розрахунку на зазначену суму виплачуватимуться прості відсотки за ставкою, рівною граничній ставці позики Європейського центрального банку протягом періоду дефолту плюс три відсотки.

б. Суд відхиляє решту вимог заявників про справедливе задоволення.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Левчук проти України» від 3 вересня 2020 року (Заява № 17496/19)¹²

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

Ст. 6 «Право на справедливий суд»;

Ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя».

Обставини справи

Заявниця народилася у 1982 році і проживає у м. Рівне (Україна). Вона є інвалідом третьої категорії, яка живе за рахунок своєї пенсії по інвалідності та допомоги на утримання дитини.

У 2002 році у заявниці народився син.

26 травня 2006 року заявниця одружилася із О.Л. Пара влаштувалась у квартирі у м. Рівному, співвласником якої був О.Л. та його мати.

У січні 2007 року заявниця народила трійню (трьох дівчинок).

З огляду на багатодітність, у лютому 2008 року Рівненська міська рада надала заявниці та О.Л. соціальне житло - квартиру, яку вони могли б зайняти як захищені орендарі, разом із трійнятами та сином заявниці.

¹² Judgment of the European Court of Human Rights in case of LEVCHUK v. UKRAINE (Application no. 17496/19). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203931>

На думку заявниці, її стосунки з О.Л. поступово погіршувалися, оскільки він зловживав алкоголем і під його впливом заводив суперечки, переслідував та погрожував їй та дітям, а іноді вдавався до фізичного насильства щодо неї. У різних випадках заявниця настільки боялася його бурхливих спалахів, що вона тікала на час до родичів чи знайомих.

Постійні сварки та побиття заявниці спричинили її розлучення із О.Л.

У 2015 р. суд першої інстанції виніс рішення про стягнення аліментів із О.Л. на утримання дітей.

11 червня 2015 року порушено кримінальне провадження проти О.Л. відповідно до статті 125 Кримінального кодексу України стосовно умисного нападу на заявницю та нанесення тілесних ушкоджень.

23 вересня 2015 року шлюб між заявницею та О.Л. було розірвано. Опіка над усіма дітьми була надана заявниці. Після розлучення всі члени сім'ї та О.Л. залишилися жити в тій же квартирі.

О.Л. систематично не сплачував аліменти на дітей та погрожував заявниці фізичною розправою. Заявниця неодноразово зверталась у поліцію та знімала побої. Щодо О.Л. неодноразово були відкриті кримінальні провадження.

14 березня 2016 року заявниця поскаржилася до Рівненської муніципальної служби допомоги сім'ї, дітям та молоді ("Служба соціальної допомоги сім'ї") на те, що О.Л, часто вчиняв жорстоке поводження щодо неї та дітей у стані алкогольного сп'яніння, і вона попросила їх допомогти у пошуку рішення .

У липні 2016 року Рівненський міський суд визнав О.Л. винний у акті домашнього насильства за змістом статті 173-2 КпАП.

22 червня 2016 року заявниця порушила цивільне провадження у Рівненському міському суді, домагаючись виселення О.Л. з квартири.

4 квітня 2017 року Рівненський міський суд задовольнив позов заявниці та постановив виселити О.Л.

14 червня 2017 року Апеляційний суд Рівненської області скасував рішення міського суду та відхилив позов заявниці, встановивши, що не було підстав для застосування такого радикального заходу, як виселення, та що умови, передбачені статтею 116 Житлового кодексу України, не було виконано.

У 2018 р. Верховний Суд відхилив касаційну скаргу заявниці та залишив рішення суду апеляційної інстанції в силі.

У 2019 р. заявниця подала заяву про позбавлення батьківських прав О.Л. стверджуючи, що він систематично нехтував потребами дітей та уникав сплати аліментів на дитину. Наразі ці провадження тривають.

Посилаючись на статті 6 та 13 Конвенції, заявниця скаржить на рішення апеляційного суду та Верховного Суду в її справі та вважає, що суди не дали адекватної відповіді на її основний аргумент щодо ймовірного ризику домашнього насильства щодо неї та її дітей у випадку, якщо їм доведеться продовжувати жити в одній квартирі з О.Л., і що з огляду на те, як національні суди тлумачили та застосовували національне законодавство у її справі, вона не мала ефективного засобу правового захисту згідно ст. 8 Конвенції.

Рішення Суду

Суд оголошує скаргу за статтею 8 прийнятною.

Суд постановляє, що мало місце порушення статті 8 Конвенції.

Суд постановляє, що немає потреби розглядати скарги відповідно до статей 6 та 13 Конвенції.

Суд постановляє

(а) що держава-відповідач повинна виплатити заявнику протягом трьох місяців з дати, коли рішення набуває законної сили відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, наступні суми, які повинні бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом, що застосовується на дату розрахунку:

(і) 4500 євро (чотири тисячі п'ятсот євро), плюс будь-який податок, який має бути сплачений, на відшкодування моральної шкоди;

(ii) 1150 євро (тисяча сто п'ятдесят євро), плюс будь-який податок, який має бути стягнений заявником за судовий збір, що підлягає перерахуванню безпосередньо на рахунок представника заявника, пані Н. Бухти;

(b) що з моменту закінчення згаданих трьох місяців до моменту розрахунку на зазначені суми виплачуватимуться прості відсотки за ставкою, рівною граничній ставці позики Європейського центрального банку протягом періоду дефолту плюс три відсотки.

Суд відхиляє решту вимог заявника про справедливе задоволення.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Грубник проти України» від 17 вересня 2020 року (Заява № 58444/15)¹³

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

Ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»;

Ст. 6 «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Справу було розпочато за заявою громадянина України Володимира Юрійовича Грубника, 1983 р.н.

Заявник стверджував, що його арешт працівниками правоохоронних органів залишався незафіксованим з 10:30 19 жовтня 2015 року, коли він фактично був позбавлений волі, до складання протоколу арешту наступного дня, і що його арешт за повідомленням про арешт від 20 жовтня 2015 року був незаконним, оскільки згідно з національним законодавством не було підстав заарештувати його без рішення суду. Заявник також стверджував, що йому не було повідомлено негайно про причини його арешту.

Далі він стверджував, що Кримінальний процесуальний кодекс України забороняє застосовувати в його справі будь-які запобіжні заходи, крім попереднього тримання під вартою.

Посилаючись на пункт 2 статті 6 Конвенції, заявник скаржився на порушення принципу презумпції невинуватості через

¹³ Judgment of the European Court of Human Rights in case of GRUBNYK v. UKRAINE (Application no. 58444/15). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204604>

вираз, використаний у первинному наказі про попереднє ув'язнення.

У своєму звіті від 4 листопада 2015 року Міжнародна консультативна група - міжнародний орган, створений Генеральним секретарем Ради Європи для оцінки ефективності розслідувань, проведених українською владою щодо жорстоких сутичок під час демонстрацій на Майдані між 30 листопада 2013 р. та 21 лютого 2014 р. та подій в Одесі у травні 2014 р. - описали події в Одесі такими словами:

2. Навесні 2014 року, після політичних змін в Україні, групи протестуючих (інакше в цьому звіті називаються активістами профедералізму або профедералістами) зайняли позиції, починаючи від простої опозиції до новоствореного уряду до заяв за федералізацію України і навіть відокремлення певних регіонів та подальше їх приєднання до Російської Федерації. Активісти ЄвроМайдану, зі свого боку, протистояли профедералістам, проводячи демонстрації на підтримку об'єднаної України (у цьому звіті їх також називають активістами, що підтримують єдність).

Вищезазначені події відбулися на тлі подій, що відбувалися в Донецькій та Луганській областях приблизно в той самий час. З початку квітня 2014 року збройні формування почали захоплювати офіційні будівлі та оголосили про створення самопроголошених утворень, відомих як «Донецька Народна Республіка» та «Луганська Народна Республіка» («ДНР» та «ЛНР»). У відповідь на це 14 квітня 2014 року український уряд дозволив застосовувати проти них силу в законній формі «антитерористичної операції» (див. «Хлібик проти України», № 2945/16, пп. 8–12, 25 липня 2017). У низці документів, зокрема у своїй декларації від 4 лютого 2015 року щодо визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду, Парламент України позначив як терористичні організації "ДНР" та "ЛНР".

За словами Уряду, заявник є членом російського націоналістичного руху "Суть времени" із головним офісом у Москві (Росія). Лідер руху, пан Кургінян, прокоментував справу заявника та арешт (див. Пункти 13 і 16 Рішення) у відеопрезентації, опублікованій на веб-сайті руху 28 жовтня 2015 року. Пан Кургінян визнав, що заявник раніше був членом руху, але вийшов до відповідних подій, і що всі відділення руху в Україні за межами так званих "ДНР" та "ЛНР" були закриті. Однак вони продовжували діяти в "ДНР" та "ЛНР", і їх члени боролись там з українськими урядовими силами. Пан Кургінян заперечив наявність будь-якого зв'язку між заявником, діяльністю його групи та пересуванням, і

припустив, що заявник був або жертвою, або знаряддям в операції, організованій українськими службами безпеки.

Згідно з офіційним повідомленням про підозру та звинувачення, наданим згодом заявнику, вибух організувала група, створена та очолювана заявником, до складу якої входили він та три співорганізатори, Г., В. і Ч. Ними рухало бажання помститися за арешти бойовиків та жертв подій 2 травня 2014 року, за які вони вважали відповідальною українську владу.

З липня по вересень 2015 року заявник планував вибух. Спілкуючись із співорганізаторами за допомогою програм зашифрованих повідомлень, він та члени його групи придбали необхідне обладнання та виготовили вибуховий пристрій. Вони також визначили місце розташування вибуху та розробили план операції.

Після вибуху 27 вересня 2015 року заявник розпочав планувати новий напад: у період з 27 вересня по 18 жовтня 2015 року він придбав ряд інгредієнтів для виготовлення бомб, а в квартирі, яку він зняв на вулиці Паркова в м. Одесі, почав робити додаткові вибухові речовини. Він також доручив одному зі співорганізаторів Г., згодом засудженому за ці дії (див. Пункт 32 Рішення), вивчити техніки виготовлення вибухівки, а останній запропонував використовувати порох, яким він володів, для виготовлення вибухових пристроїв.

1 жовтня 2015 р. після обшуку в будинку Ч. та отримання даних мобільного телефону Г. Йому було висунуто підозру. Його розшук був розпочатий 23 жовтня 2015 року.

О 10:30 19 жовтня 2015 року співробітники СБУ заарештували заявника поза його домом, у його машині, за підозрою в організації вибуху.

З 11 ранку до 20:30 того ж дня слідчий СБУ провів обшук у будинку заявника. Вилучено велику кількість мобільних телефонів, SIM-карт, купюр, боєприпасів, бронежилетів, балаклав та камуфляжного одягу та інших предметів.

20 жовтня 2015 р., слідчий звернувся до Одеського Приморського районного суду («окружний суд») із заявою про обрання заявнику запобіжного заходу. Додаток до заяви займав шість сторінок, а матеріали на підтримку заяви - до 240 сторінок,

що включало звіти про експертизу, стенограми опитувань та результати ідентифікації за фотографіями, проведеними з іншими підозрюваними та свідками, включаючи Г. (його співбесіда та результати ідентифікації були датовані 15 та 19 жовтня 2015 року, див. пункт 15 Рішення), повідомлення між заявником та іншими підозрюваними, якими обмінювались за допомогою зашифрованих програм зв'язку, та звіти про фотографічну ідентифікацію тощо.

Того ж дня суд провів судове засідання, на якому заслухав подання прокурора, заявника та його адвоката. Суд призначив заявнику запобіжний захід у вигляді попереднього ув'язнення на шістдесят днів, що розпочиналося з 10:30 19 жовтня 2015 року.

Апеляційний суд залишив рішення суду першої інстанції без змін.

30 березня 2016 року суд знову продовжив тримання заявника під вартою.

12 квітня 2016 року обвинувальний акт щодо заявника було передано до окружного суду для судового розгляду.

Суд неодноразово продовжував тримання заявника під вартою. Згідно з останньою інформацією сторін, 3 жовтня 2019 року його тримання під вартою було продовжено до 2 грудня 2019 року.

Згідно з повідомленнями ЗМІ, 26 листопада 2019 року окружний суд продовжив тримання заявника під вартою до 25 січня 2020 року, але 29 грудня 2019 року він був звільнений і переданий так званій "ДНР" в рамках великого обміну ув'язненими шляхом переговорів між Україною та Росією.

Рішення Суду:

Суд одноголосно оголошує заяву прийнятною.

Суд постановляє, що мало місце порушення пункту 1 статті 5 Конвенції через затримку складання протоколу арешту.

Суд постановляє, що мало місце порушення пункту 1 статті 5 Конвенції через арешт заявника без попереднього рішення суду.

Суд постановляє, що немає потреби розглядати скаргу відповідно до пункту 1 статті 5 Конвенції щодо формулювання звіту про арешт.

Суд постановляє, що не було порушення пункту 2 статті 5 Конвенції.

Суд постановляє, що не було порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

Суд постановляє, що мало місце порушення пункту 2 статті 6 Конвенції.

Суд постановляє, що встановлення порушень само по собі є достатнім справедливим задоволенням моральної шкоди, зазваної заявником.

Суд відхиляє решту вимог заявника про справедливе задоволення.

IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Протидія расизму: план дій на 2020-2025 рр. як інструмент радикальних змін у Європейському Союзі

У матеріалах випуску № 2 за 2020 р. Реферативного огляду європейського права вже висвітлювалася дискусія, яка розгорнулася серед європейських політиків у червні поточного року щодо проблеми расової дискримінації, що виявилася гостро актуальною не лише для Сполучених Штатів, а також й для Європейського Союзу¹⁴.

На той час прозвучали заклики: зокрема, Президента Європейської комісії Урсули фон Ляєн більше, ніж почути, більше, ніж засудити, а розпочати відкриту та чесну розмову про расизм, а також депутатів Європейського парламенту, які ухвалили резолюцію, де рішуче засудили, серед іншого й «верховенство білого у всіх його формах»¹⁵. А вже через два місяці було розроблено План дій ЄС проти расизму на 2020-2025 роки, який представлено у виступі Президента ЄК Урсули фон Ляєн¹⁶.

Заходами Плану передбачено зміни по п'яти напрямам¹⁷.

По-перше, поліпшення застосування чинного антидискримінаційного законодавства ЄС та виявлення й усунення правових прогалин у відповідній сфері. Так, 2021 року ЄК звітуватиме про застосування *Racial Equality Directive*, а також забезпечить імплементацію *Framework Decision on combating racism*

¹⁴ Див.: Європейський Союз: час пошуку складних відповідей на складні запитання. / Реферативний огляд європейського права. №2(2020). Київ. Інститут законодавства Верховної Ради України. С. 112-114. <http://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31942.pdf>.

¹⁵ Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary – 'We need to talk about racism – openly and honestly'. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_20_1114. Parliament condemns all forms of racism, hate and violence and calls for action. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200615IPR81223/parliament-condemns-all-forms-of-racism-hate-and-violence-and-calls-for-action>.

¹⁶ State of the Union Address by President von der Leyen at the European Parliament Plenary. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ov/SPEECH_20_1655.

¹⁷ State of the Union: A new Action Plan to turn the tide in the fight against racism. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_1654.

and xenophobia. Для виконання цього завдання є можливою навіть зміна чинної процедури ухвалення відповідних рішень.

По-друге, призначення *a coordinator for anti-racism* (координатора з питань боротьби з расизмом), що має на меті запровадження оптимальнішої координації зусиль заінтересованих сторін, які збиратимуться на зустрічі принаймні двічі на рік. Координатор підтримуватиме регулярний діалог з расовими чи етнічними меншинами, взаємодіятиме з державами-членами, Європейським Парламентом, громадянським суспільством, науковими колами, ЄК та іншими задля посилення антирасистської політики.

По-третє, активізація зусиль задля запобігання практики расово-етнічної дискримінації, що має місце в діяльності правоохоронних органів¹⁸.

По-четверте, посилення дій на національному рівні, наприклад, через ухвалення до кінця 2022 року державами-членами планів протидії расизму та расової дискримінації, що ґрунтуватимуться на принципах, які буде розроблено ЄК у співпраці з національними експертами до кінця 2021 року.

По-п'яте, через зміни у кадровій політиці щодо персоналу ЄК збільшивши його різноманітність. Крім цих основних напрямів Планом передбачено й інші заходи, серед яких – підвищення обізнаності та подолання расових й етнічних стереотипів через засоби масової інформації, освіту, культуру та спорт¹⁹.

Викладене вище дає можливість стверджувати про послідовність та наполегливість європейських інституцій щодо реалізації задекларованих їхніми керівниками намірів. Що ж, очікуємо ще через два місяці на презентацію засадничих принципів,

¹⁸ Зокрема, йдеться про застосування в багатьох державах світу етнопрофайлінгу під час заходів щодо охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки. Про Україну див.: «Етнічний профайлінг»: Омбудсман теж висловила про скандал з ромами у Франківську. <https://mi100.info/2020/04/23/etnichnyj-profajling-ombudsman-tezh-vyslovylyasya-pro-skandal-z-romamy-u-frankivsku/>. Катуніна О.В. Профілактика та запобігання проявам етнопрофайлінгу як чинники формування громадянського суспільства в умовах мультикультурної України. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64792/35-Katunin.pdf?sequence=1>.

¹⁹ Див.: EU Anti-racism Action Plan 2020-2025. The Commission's plan to step up action against racism and achieve a Union of Equality. https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-anti-racism-action-plan-2020-2025_en.

на які Європейською Комісією пропонуватиметься спиратися державам-членам під час підготовки національних планів у сфері антирасистської політики.

РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Липень – вересень 2020 р.

Редакційна колегія серії:

Гріненко О. О.

Випуск підготували:

Кондратова А. М., Кузьменко Н. О.,
Палій В. В., Телькінєна Т. Е., Юрченко С. М.

Відповідальна за випуск:

Кондратова А. М.

Формат 60x90/16. Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 2,05. Обл.–вид. арк. 2,35.

Оригінал–макет підготовлено в
Інституті законодавства Верховної Ради України
04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.